

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 514/2023-36

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED] [REDACTED] zastúpeného KUTAN & PARTNERS s. r. o., Rajská 15/A, Bratislava, proti postupu Mestského súdu Bratislava IV v konaní sp. zn. B1-14C/68/2012 takto

rozhodol:

1. Postupom Mestského súdu Bratislava IV v konaní sp. zn. B1-14C/68/2012 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **9 000 eur**, ktoré **je** Mestský súd Bratislava IV **povinný** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
3. Mestský súd Bratislava IV **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **530,86 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyni sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

Odôvodnenie:

I.

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 514/2023-15 z 12. októbra 2023 prijal v celom rozsahu na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou sa domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“)

postupom mestského súdu v konaní sp. zn. B1-14C/68/2012. Sťažovateľ žiada priznať mu finančné zadosťučinenie 10 000 eur a náhradu trov konania.

II.

Skutkové východiská a sťažnostná argumentácia

2. Podľa sťažovateľa v napadnutom konaní vedenom pred mestským súdom o návrhu na ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, v ktorom je v procesnej pozícii žalobcu, dochádza k zbytočným prietahom. Návrh bol podaný 13. októbra 2003 a konanie bolo vedené Okresným súdom Bratislava I pod sp. zn. 14Ct/2/2003, z ktorého od 1. júna 2023 prešiel výkon súdnictva v danej veci na mestský súd. Okresný súd rozhodol vo veci rozsudkom č. k. 14Ct/2/2003-256 z 18. decembra 2007, proti ktorému podali žalovaní odvolanie. Odvolací súd rozsudkom č. k. 15Co/151/2009-328 z 20. októbra 2010 konanie proti žalovanému 1 zastavil a rozhodnutie súdu prvej inštancie vo vzťahu k žalovanej 2 zmenil tak, že žalobu proti nej zamietol. Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podal sťažovateľ 13. januára 2011 dovolanie, o ktorom rozhodol dovolací súd uznesením sp. zn. 3Cdo/126/2011 zo 16. apríla 2012, ktorým v príslušných častiach dovolanie zamietol a odmietol a zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu v časti, ktorou odvolací súd zmenil výrok okresného súdu vo vzťahu k žalovanej 2 tak, že žalobu proti žalovanej 2 zamietol. V nadväznosti na rozhodnutie dovolacieho súdu odvolací súd uznesením č. k. 14Co/216/2012-356 z 3. júla 2012 zrušil rozhodnutie súdu prvej inštancie a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Následne bola vec na okresnom súde vedená pod sp. zn. 14C/68/2012. Okresný súd uznesením z 3. októbra 2013 vyzval sťažovateľa na odstránenie väd žaloby, čo sťažovateľ uskutočnil 11. februára 2014. Okresný súd rozhodol vo veci rozsudkom z 25. novembra 2022, proti ktorému podala 28. decembra 2022 žalovaná 2 odvolanie. Sťažovateľ sa k odvolaniu vyjadril 6. marca 2023 a 11. júla 2023 mu súd oznámil, že 2. júna 2023 žalovaná 2 zomrela. Odvolací súd uznesením z 28. júla 2023, právoplatným 29. septembra 2023, zrušil rozsudok okresného súdu vo výroku o povinnosti ospravedlniť sa a v súvisiacom výroku o náhrade trov konania a v tejto časti konanie zastavil.

3. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti zdôraznil, že napadnuté konanie začalo v roku 2003 a ani po 20 rokoch nebolo právoplatne skončené.

4. Tiež uviedol, že predmetom súdneho konania je ochrana jeho osobnosti a ide o konanie, ktoré podľa rozhodovacej praxe Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) patrí do kategórie, kde sa vyžaduje tzv. osobitná rýchlosť konania.

III.

Vyjadrenie mestského súdu, replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie mestského súdu:

5. Mestský súd sa k ústavnej sťažnosti vyjadril prostredníctvom sudkyne, ktorej je vec pridelená a ktorá podrobne opísala úkony strán a súdu. Zdôraznila, že ide o náročnú vec, ktorá nie je prednostná tak, že by sa v nej malo postupovať osobitne rýchlo. Náročnosť vyplýva z toho, že vec nemožno vyriešiť od stola platobným rozkazom. Podľa nej došlo k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľa rozhodnutiami z decembra 2007 a novembra 2022. Poukázala na to, že súd strany nabádal na zmierlivé vyriešenie sporu a k predĺženiu konania prispeli zmeny advokátov strán a ich

žiadosti o odročenie pojednávania. Skonštatovala, že síce vznikli prietahy, ktoré však nezavinila a ktoré boli spôsobené najmä tým, že oddelenie je mimoriadne zaťažené a v dôsledku materských dovoleniek, dlhodobých práceneschopností a sťaží personálne poddimenzované.

III.2. Replika sťažovateľa:

6. Sťažovateľ vo svojej replike k vyjadreniu mestského súdu uviedol, že spory o ochranu osobnosti podľa rozhodovacej praxe EŠLP patria do kategórie sporov, ktoré si vyžadujú osobitnú rýchlosť konania. Včasný skončenie sporu malo pre sťažovateľa zásadný význam, keďže namietaný zásah do jeho subjektívnych práv mal nepriaznivý vplyv nielen na jeho súkromný, ale aj profesijný život.

7. Pokiaľ ide o súdom odôvodňované predĺženie konania aj procesnými úkonmi strán sporu, sťažovateľ konštatoval, že zmeny právnych zástupcov, ako aj ostatné procesné úkony strán v priebehu konania nemožno považovať za okolnosti, ktoré by mali zásadný vplyv na prietahy v konaní, obzvlášť pri zohľadnení celkovej dĺžky konania 20 rokov.

8. Zároveň podľa sťažovateľa organizačné a personálne záležitosti súdu nie sú ospravedliteľným dôvodom na prietahy v konaní.

9. Sťažovateľ poukázal na nález ústavného súdu (III. ÚS 530/2022), ktorý bol vydaný v súvislosti s prietahmi v napadnutom konaní a ktorým ústavný súd vyslovil porušenie základného práva protistrany (žalovanej 2) na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľa je založená na skutkovo a právne totožnom základe, mal by ústavný súd obdobne rozhodnúť aj vo veci sťažovateľa.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru EŠLP k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

11. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

12. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitnosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou EŠLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci)

v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

13. Čo sa týka právnej a skutkovej zložitosti, treba uviesť, že spory o ochranu osobnosti tvoria bežnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov. Spor je poznačený určitou skutkovou zložitou, ktorá sa prejavila vo vykonaní výsluchov strán, svedkov a vykonaní ďalších dôkazov. To, že vec nemožno vybaviť platobným rozkazom, samo osebe nie je dôvodom, aby bola vec hodnotená ako osobitne náročná. Rozhodovanie na pojednávaní po vykonaní dokazovania je štandardným procesným postupom v spore. Navyše ústavný súd pripomína, že ani právne či skutkovo sebanáročnejší prípad nesmie trvať v právnom štáte dlhú dobu (m. m. I. ÚS 688/2014, I. ÚS 434/2021).

14. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietahov v napadnutom konaní, bolo správanie sťažovateľa ako žalobcu v tomto súdnom konaní. Sťažovateľ čiastočne tiež prispel k celkovej dĺžke napadnutého konania, a to žiadosťami o odročenie pojednávaní nariadených na 15. január 2020, 20. október 2020, 20. október 2021, 25. január 2022 a 28. jún 2022. Opakované žiadosti sťažovateľa o odročenie pojednávaní síce do istej miery prispeli k predĺženiu napadnutého konania, avšak nemožno ich považovať za okolnosti, ktoré by mali až taký zásadný vplyv na prietahy v konaní, obzvlášť pri zohľadnení celkovej dĺžky konania 20 rokov. Zároveň bolo úlohou súdu, aby sa s týmto prístupom sťažovateľa procesne vyrovnal.

15. Pokiaľ však mestský súd poukazuje na procesnú aktivitu sťažovateľa (zmeny právnych zástupcov), ústavný súd k tomu uvádza, že využitie možností daných sťažovateľovi procesnými predpismi na presadzovanie a uplatňovanie jeho práv v súdnom konaní môže síce spôsobiť predĺženie priebehu konania, nemožno ho však kvalifikovať ako postup, ktorého dôsledkom sú zbytočné prietahy (m. m. I. ÚS 31/01). Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu v dôsledku uplatnenia procesných práv účastníkom konania neznáša zodpovednosť za predĺženie konania oprávnená osoba, ale zodpovednosť v takomto prípade nemožno pripísať ani štátnemu orgánu konajúcemu vo veci (III. ÚS 242/03, IV. ÚS 218/04).

16. Rozhodujúcim prvkom toho, že spor bol právoplatne skončený až po 20 rokoch od jeho začatia (aj to len z dôvodu úmrtia žalovanej 2, pozn.) a potom, ako sa vec nie viac ako štyri roky nachádzala na krajskom a najvyššom súde, bol postup okresného súdu, ktorý sa v určitých časových obdobiach prejavil nielen v niekoľko mesačnej, ale aj niekoľko rokov trvajúcej opakovanej nečinnosti. Badateľná nečinnosť sa prejavila od mája 2006 do júna 2007, keď došlo k viac ako ročnému odstupu medzi dvoma pojednávaniami. K ďalšiemu predĺženiu prispeli približne štyri roky trvajúce konania o odvolaní žalovaných a dovolaní sťažovateľa, ktoré mali za následok zrušenie oboch rozhodnutí vo veci samej z dôvodu, že okresný súd sa zaoberal neúplnou žalobou. Aj po zrušení prvého rozsudku okresný súd nepostupoval priebežne, keď až približne po roku po vrátení veci vyzval sťažovateľa na odstránenie väd žaloby. K časovo najvýraznejšej nečinnosti okresného súdu došlo potom, ako sťažovateľ vo februári 2014 žalobu doplnil, no následne okresný súd až po štyri a pol roku vyzval strany na oznámenie, či medzičasom nedošlo k mimosúdnej dohode. Po žiadosti sťažovateľa o ospravedlnenie jeho neúčasti na pojednávaní 30. januára 2019 z dôvodu náhlej práceneschopnosti okresný súd nariadil nový termín pojednávania až 10. októbra 2019, a to na 20. november 2019, ktorý bol zmenený na 15. január 2020 z dôvodu práceneschopnosti zákonnej sudkyne. Vzhľadom na uvedené skutočnosti sa vo veci ďalší rok

nekonalo. Ani postup okresného súdu v ďalšom období napadnutého konania až do vyhlásenia rozsudku 25. novembra 2022 nebol optimálny a efektívny a prejavil sa opakovaným odročovaním nariadených pojednávaní, a to predovšetkým na základe žiadostí sťažovateľa.

17. Nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou (dohovorom) zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ na neho obrátil s návrhom, aby o jeho veci rozhodol (m. m. I. ÚS 688/2014).

18. Vo vzťahu k obrane mestského súdu spočívajúcej v argumentácii o zaťažnosti a personálnej poddimenzovanosti súdneho oddelenia konajúcej zákonnej sudkyne ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (I. ÚS 35/03, II. ÚS 52/99).

19. Pri zohľadnení celkovej dĺžky konania, ktorej podstatná časť bola vyplnená úplnou nečinnosťou okresného súdu, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

20. Hoci ústavný súd zistil, že postupom okresného, resp. mestského súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, neprikázal mu, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietahov v zmysle čl. 127 ods. 2 druhej vety ústavy, pretože označená vec už bola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľa právoplatne skončená.

21. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'účinenie.

22. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadost'účinenia 10 000 eur, čo odôvodnil celkovou dĺžkou napadnutého konania (20 rokov), nemajetkovou ujmom, pocitmi právnej neistoty a sklamaní z neprimeranej dĺžky konania a negatívnym vplyvom prietahov na jeho profesijný život, ktorý bol ovplyvnený zásahom do jeho subjektívnych práv, ktorých ochrany sa na súde domáhal.

23. Cieľom primeraného finančného zadost'účinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

24. Pri určení primeraného finančného zadost'účinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadost'účinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

25. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným, resp. mestským súdom, ako aj na jeho uvedenú neodôvodnenú nečinnosť a neefektívnu činnosť, berúc do úvahy predmet konania na súde, správanie sťažovateľa (bod 14), skutočnosť, že napadnuté konanie bolo právoplatne skončené po 20 rokoch, a aj to len z dôvodu úmrtia žalovanej 2, ako aj všetky okolnosti daného prípadu ústavný súd považoval priznanie sumy 9 000 eur pre sťažovateľa za primerané finančné zadost'učinenie. Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadost'učinenia, ktorú už ústavný súd nepovažoval za primeranú, návrhu sťažovateľa nevyhovel.

V.

Trovy konania

26. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

27. Ústavný súd podľa § 1 ods. 3 a § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov priznal sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 530,86 eur z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2023 (príprava a prevzatie veci a písomné vyhotovenie ústavnej sťažnosti) v hodnote po 208,67 eur vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 12,52 eur. Uvedené sumy sa zvyšujú o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %, keďže právna zástupkyňa sťažovateľa je platiteľkou tejto dane. Náhradu za tretí úkon právnej služby – repliku sťažovateľa z 18. decembra 2023, ústavný súd sťažovateľovi nepriznal, pretože jej obsah nepovažoval za taký, ktorý by prispel k bližšiemu objasneniu posudzovanej veci.

28. Priznanú náhradu trov konania je mestský súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. januára 2024

Robert Šorl
predseda senátu